65.506

Marstal Søfartsmuseum

Årets gang 1991

Søfartsmuseet var igen i 1991 begunstiget af fair vind på størsteparten af rejsen. EDB-registreringen er fortsat for fuld speed, idet vi nu råder over 3 apparater, heraf det ene i egnsarkivets afdeling skænket af Marstal Brugs i 1991. "Ø-data" var leverandør og som hidtil har disse brave folk ydet os en ganske fantastisk indsats, ligesom Søren Vestergaard og museets Henning brugte en hel lørdag på at undervise os fra øens museer og arkiver i EDB-mysterier ganske vederlagsfrit på Navigationskolen, hvor vi som vanligt har mødt stor velvilje til vores forskellige gøremål.

Der er kommet mange gode sager til Museet i årets løb 137 nr. er modtaget, hvoraf flere dækker over mange genstande/arkivalier. - I lighed med vore kolleger andet-steds har vi indskærpet indsamlingspolitikken, således at vi koncentrerer os om egnstypiske ting - nyere industriting kommer ikke ind under vores indsamling. Søfarten har helt naturligt en særstilling. Såvel til egnsarkivet som søfartsarkivet er der indkommet mange papirer og fotos. - Stadig oplever vi, at der findes "godbider" i kontainere - udbred venligst, at folk heller må sende tingende ned til os, så kan vi evt. varpe ud på grejet. Blandt de indkomne genstande er en meget gammel model af en brig med detaljeret rig. Skibet trænger til en alvorlig overhaling, hvilket foretages på frivillig basis af modelbygger Fritz Jørgensen, Svendborg der har betænkt Museet med skibsmodeller flere gange. Desuden har vi modtaget en model af en slup, en jagt, en bugserbåd, et supplyfartøj og en kragejolle med rigningshavari. Vi har fået engelske skorstenspiber, hvoraf et par er rigget op i Strandstræde, navnebrædterne er også blevet suppleret op. En del fjernøsten-sager er kommet til her iblandt en stor kinesisk husgud. Dette har medført, at vi har indrettet et specielt Østenrum - hertil modtager vi gerne hjembragte sager også. Blandt de helt store gaver er båndsaven fra Eriksens træskibsværft, der har tjent på stedet siden 1916. Skibsportrætsamlingen er også udbygget bl.a. med 3 Chappelbilleder, Spillemandsbilleder, et Schøsler-Petersen stykke og et utroligt velbevaret Reimers-portræt fra 1865. Et marinemaleri af Albert

Kromann og et par skibskister bl.a. en tilhørt navigationsskolebestyrer Hytoft er ligeledes blevet indlemmet i samlingerne. Alt i alt begynder det så småt at knirke med pladsen, så vi er på jagt efter udveje.

Konservering af genstande, billeder m.m. er fortsat. Takket være særbevillinger har vi nu fået ordnet størsteparten af vores store unikke samling af konstruktions- og sejltegninger, som der er mange forespørgsler på fra modelbyggerside både i ind- og udland.

Besøgstallet og dermed entreindtægten har fået et hak opad til godt 286,000 kr. - Der foregår megen snak i museumskredse for tiden om det seriøse i at opkræve entre. Her ser vi absolut intet odiøst i at folk skal betale femten (snart 20) kroner for at komme ind, hvilket publikum heller ikke har haft indvendinger imod. - Andre steder, hvor man tidligere har haft gratis adgang og nu må opkræve entre er besøgstallene faldet drastisk. - Efter min mening sorterer man kun de useriøse fra ved at kræve indgangsgebyr. Beløbet er ikke mere end en ispinds penge. og hvorfor absolut hive folk ind blot til glæde for besøgsstatistikken og over-flødig slitage på etablisimenterne. - Noget andet er at et museum som vort, overhovedet ikke kan undvære vor hovedindtægt.

Omvisningsaktiviteterne, bl.a. om aftenen for kursister fra Navigationskolen, er steget. Film- og foredragsvirksomhed er ligeledes fortsat ad samme spor. Museet har bl.a. været repræsenteret i TV's "Rigabalsam en truet art", "Danmark dejligst" og i svensk TV. kontakten til stadig sejlende sejlskibe, også af nyere byggedato, har bl. resulteret i besøg af amerikaneren "Pride of Baltimore". Vi har haft udstillinger rundt i lokalsamfundet, og i samarbejde med vore sydfynske kolleger har der været udstillinger i Flensborg, Stralsund og Hamborg.

Den helt store udstilling var Carl Rasmussen-udstillingen, afholdt på Navigationskolen i dagene d. 31.8. og 1.9. i anledningen af 150- års dagen for kunstnerens fødsel. Her var der tørnet ekstra frivilligt mandskab til både til afhentning/aflevering rundt i landet, til til - og afrigning samt til entre og vagt. Udstillingen, der var en succes, havde halvandet hundrede udstillede nr. I anledningen fik vi foræret et par Rasmussen-skitser til museets i forvejen fine samling.

På egnsarkivsiden har der igen været et aktivt år, her foregår arbejdet som bekendt på frivillig basis i lighed med en stor del af museets arbejde. Den frivillige arbejdsstyrke blev suppleret med fhv. skibsfører Niels Chr. Nielsen m.s. "Jenka". Den frivillige skare skal her igennem have en stor tak for den omfattende indsats. Igen i år har vi haft højtkvalificeret personale udstationeret fra kommunen. Personalets dagligdag er i øvrigt lettet en del i forbindelse med installationer af video-

overvågningsgrej, der samtidig giver en øget sikring af museets effekter. - Anlægget er bekostet af en af de flere fondstilskud, vi glædeligvis har modtaget i årets løb.

På udgiversiden har vi igen i 1991 udsendt 4 skibsportrætter og et meget smukt marinestykke af Skottenborg Frederiksen i reproduktion. - Vestfarerne fik deres bog "Barbados for ordre" forfattet af Holm-Petersen og en Skibshistorisk kalender med Spillemands-billeder og tekst af undertegnede sendte vi ud fra museets forlag. - Publikationerne blev godt modtaget. Fra vores butik har vi ligeledes solgt Ole Ege's "Ærø" i farver, hvor undertegnede har skrevet det historiske indledningsafsnit ligesom vi fik eneforhandling på Søby værfts jubilæumsbog og samtidig den ubeskårne indtægt derfra ! På bogsiden er vi i samarbejde med en del andre søfartsmuseer om undersøgelser af Carolinerne, der skal munde ud i en publikation. Vi sigter fremover, at satse på tiden efter sejlskibstiden, idet denne epoke er ved at være dækket godt ind. I den forbindelse kan det nævnes at spillemandskalenderen er under udgivelse i udvidet udgave i bogform, hvor emnet strækker sig fra Marstals ældste fartøjer op til motoralderen.

Den økonomiske side af sagen hænger også nogenlunde sammen, indtægterne holder trit med udgiftsstigningerne og såvel entreindtægten som medlemskontingentet (knapt 44,000 kr.) samt kommunetilskuddet (130,000 kr.) tog et skridt i den rigtige retning.

Til denne "Årbog" har Henning Terkelsen forfattet et stykke om Marstals historie 1906, der giver et særdeles interessant tidsbillede. Oplysningerne stammer såvel fra Hennings egen forskning/arbejde i skibsarkivet som fra egnsarkivets folketællingsrapporter, bearbejdet af personalet der.

I årets løb har vi deltaget i diverse søfartspuljemøder og Carolinemøder. Henning har desuden deltaget i EDB-kurser.

1991 var vi i fællesskab med Skipperforeningen og Marineforeningen en tur på museet i Esbjerg med mulighed for afstigning i Legoland for de yngste. - Denne ypperlige udbygning af et i forvejen fint fungerende samarbejde med de pågældende foreninger fortsætter for 1992 med en udflugt til fregatten "Jylland", hvor også Sejlklubben er kommet med i teamet.

Kontingent - hvad koster det ????

Er du enlig studerende eller pensionist er årskontingentet **35,- kr.** minimum.

Medlemsskab iøvrigt koster **50,- kr.**, til gengæld omfatter det så mand, kone og børn til og med 16 år. Årskortet giver fri adgang til museets 35 udstillingslokaler hele sæsonen. Dette skal ses i relation til at en billet koster 20,- kr. for voksne 15,- kr. for pensionister og studerende og 5,- kr. for børn til 16 år. "***Større beløb modtages med kyshånd.da medlemskontingentet er med til at udløse statstilskuddet.***"

Betaling foreslår vi direkte på museet, hvis muligt **fordi du sparer 5,- kr.** i forsendelse og vi sparer 1,50 kr. i gebyr til Postvæsnet (Dette må være et led i centralmyndighedernes planer om at nedlægge posthusene - en bevidst politik, der går ud på at nedskære ekspeditionerne !!).

Hvornår er der **åbent** på museet ? - Åbningstiderne er som følger:

1. oktober - 1. maj	mandag til fredag	kl. 10 - 16
maj og september	daglig	kl. 10 - 16
juni og august	daglig	kl. 9 - 17
juli	daglig	kl. 9 - 22

Medlemskab giver i øvrigt 5,- kr.s rabat på museets egne udgivelser af bøger og reproduktioner, der koster op til 100,- kr. og 10,- kr.s rabat på den samme slags varer, der koster mere end 100,- kr.

Med ønsket om en god sæson 1992.

Erik Kromann.

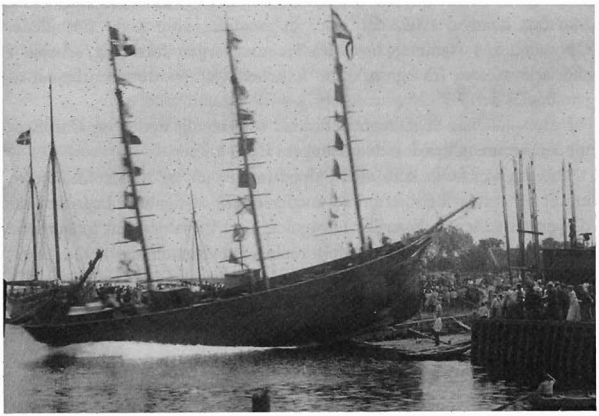

Motorstålskonnert "Olaf Petersen" løber af stablen.

Arkivet og museets arbejde

Som bekendt fik museet EDB udstyr for 3 år siden, og dette er senere blevet udvidet med 2 ekstra maskiner, så vi i dag råder ovre 3 maskiner. Vi er derfor godt kørende så vi kan arbejde med flere opgaver samtidig. Det er er også udnyttet fuldt ud med registrering hvor der bl.a. er indtastet oplysninger om museets genstande og skibe. Sideløbende har arkivet ført folketællingslisten ind fra året 1906. Arbejdet med dette har taget det meste af vinteren i 1990 og blev færdigt foråret 1991. Folketællingen for dette år giver et godt billede af kommunens befolkning, alder og beskæftigelse i det pågældene år. Arbejdet med selve folketællingslisten er nu færdigt men der fortsættes med at opbygge et personregister som er til stor hjælp på de mange forespørgsler der kommer, det er nu muligt på en nemmere måde at finde personer både ved søgning efter navn og bopæl. Registret er på nuværende tidspunkt på lidt over 6000 kort (personer).

Museet råder også over en meget stor fotosamling som efterhånden er ved at blive sat i system og registreret på samme måde, det vil sige at på lidt længere sigt vil det være muligt at finde foto, af personer og andre motiver på en nem og hurtig måde, til dato er der registreret lidt over 12,000 fotos og negativer.

Vi modtog for et par år siden en mængde materiale om gamle Ærø-skibe i form af afskrifter af toldlister helt tilbage til 1729 og op til ca 1870erne, mange af disse er også ført ind på EDB, dette giver os mulighed for at følge skibene samt deres ejerforhold og på den måde få skibsregistret gennemgået, vi kan allerede på nuværende tidspunkt se at der er mange små jagter som vi ikke før har haft registreret.

Da vi efter-hånden har et meget stort materiale registreret på EDB kan det godt virke lidt svært at overskue alle disse oplysninger, dette har derfor resulteret i at museerne i fællesskab har fået udviklet et program hvor alle oplysninger kan forbindes med hverandre, forstået på den måde at når man feks. søger efter en bestemt person, vil man med en enkelt funktion kunne se hvilke ting denne person har forbindelse med eksempelvis skibe, fotos, genstande osv. samt hvis der søges i modsat retning på et skib vil man kunne se hvilke kort der har forbindelse til skibet. *HT.*

Arkivet og museets arbejde

Som bekendt fik museet EDB udstyr for 3 år siden, og dette er senere blevet udvidet med 2 ekstra maskiner, så vi i dag råder ovre 3 maskiner. Vi er derfor godt kørende så vi kan arbejde med flere opgaver samtidig. Det er er også udnyttet fuldt ud med registrering hvor der bl.a. er indtastet oplysninger om museets genstande og skibe. Sideløbende har arkivet ført folketællingslisten ind fra året 1906. Arbejdet med dette har taget det meste af vinteren i 1990 og blev færdigt foråret 1991. Folketællingen for dette år giver et godt billede af kommunens befolkning, alder og beskæftigelse i det pågældene år. Arbejdet med selve folketællingslisten er nu færdigt men der fortsættes med at opbygge et personregister som er til stor hjælp på de mange forespørgsler der kommer, det er nu muligt på en nemmere måde at finde personer både ved søgning efter navn og bopæl. Registret er på nuværende tidspunkt på lidt over 6000 kort (personer).

Museet råder også over en meget stor fotosamling som efterhånden er ved at blive sat i system og registreret på samme måde, det vil sige at på lidt længere sigt vil det være muligt at finde foto, af personer og andre motiver på en nem og hurtig måde, til dato er der registreret lidt over 12,000 fotos og negativer.

Vi modtog for et par år siden en mængde materiale om gamle Ærø-skibe i form af afskrifter af toldlister helt tilbage til 1729 og op til ca 1870erne, mange af disse er også ført ind på EDB, dette giver os mulighed for at følge skibene samt deres ejerforhold og på den måde få skibsregistret gennemgået, vi kan allerede på nuværende tidspunkt se at der er mange små jagter som vi ikke før har haft registreret.

Da vi efter-hånden har et meget stort materiale registreret på EDB kan det godt virke lidt svært at overskue alle disse oplysninger, dette har derfor resulteret i at museerne i fællesskab har fået udviklet et program hvor alle oplysninger kan forbindes med hverandre, forstået på den måde at når man feks. søger efter en bestemt person, vil man med en enkelt funktion kunne se hvilke ting denne person har forbindelse med eksempelvis skibe, fotos, genstande osv. samt hvis der søges i modsat retning på et skib vil man kunne se hvilke kort der har forbindelse til skibet. ***HT.***

Marstal 1906

Ifølge folketællingen fra 1906 er der bosiddende 5956 personer i Marstal. Personerne fordeler sig med 867 i Ommel, 460 i Kragnæs, Gudsgave 643, Bondebyen 770 og Marstal by 3230. Af dem var 804 børn under 6 år, 964 i alderen 6 til 14 år og 441 var over 67 år gammel, tallene fordeler sig således:

Sted	U/6år	6-14 år	O/67 år
Ommel	137	132	52
Kragnæs	60	76	45
Gudsgave	91	111	55
Bondeby	123	123	40
Marstal	393	522	209

Håndværkere var der mange af i kommunen og værkstederne var spredt rundt i gaderne der var i alt beskæftiget 250 faglærte håndværkere og lærlinge, hertil skal lægges et antal arbejdsmænd. Hjemmeindustri var også meget udpræget, det var navnlig kvinder som havde en lille forretning ved at lave syarbejde eller vaske og rulle for andre, der var i alt ca. 75 syersker og vaske/rulle koner i kommunen. Hvis man sammenligner med i dag skulle man tro de var ret velbeslåede dengang da der var ansat ca. 310 tjenestepiger og husholdersker rundt i hjemmene, mange af dem var beskæftiget på landet og måtte derfor hjælpe til i staldene og på marken. Ved landbruget var der 305 personer, hertil skal lægges en del daglejere samt at kone og børn også hjalp til, foruden var der et mindre antal ved mejeriet og møllerne som var afhængige af landbruget. Enkelte personer er benævnt med både landbrug og fiskeri som erhverv. Fiskere, der havde fiskeriet som hovederhverv var der 78 af, det var kun mindre fartøjer man brugte til fangst af ål, torsk og fladfisk der blev fanget med kroge og i garn. I tilknytning til fiskeriet var der en halv snes bådebyggere i byen der dog også arbejdede for værfterne. Inden for handel og kontor var der godt 150 personer beskæftiget, men da mange forretninger var små hjalp koner og større børn også til her. Søfarten som var det største erhverv beskæftigede 1262 personer, redere og mæglere 104, skibsførere 260, styrmænd 172 og matroser, drenge, maskinfolk og lign. 726. Foruden var der følge-erhvervene til Søfarten, værfter, smede, sejlmagere, blokkedrejere og rebslagere.

Søfolkenes alder i skibene fordelte sig således:

Stilling	Alder	Antal
Skibsfører	under 20 år	1
	20 - 30 år	22
	30 - 40 år	77
	40 - 50 år	72
	50 - 60 år	65
	60 - 70 år	20
	over 70 år	3
Styrmænd	under 20 år	6
	20 - 30 år	94
	30 - 40 år	36
	40 - 50 år	20
	50 - 60 år	16
	60 - 70 år	0
Andre Sømænd	under 20 år	85
	20 - 30 år	231
	30 - 40 år	145
	40 - 50 år	126
	50 - 60 år	99
	60 - 70 år	33
	Over 70 år	7

Værfterne havde godt at bestille, der blev dette år afleveret 8 skibe med en samlet tonnage på ca. 520 brt. samt 2 fra udenøs værfter. Der blev solgt 8 skibe fra byen med en samlet tonnage på ca. 550 brt. men der blev dog også købt skibe til byen, 8 blev det til foruden nybygningerne. 9 skibe forliste så det samlede antal skibe øgedes med 1 fartøj. Skibsforlis var altid frygtet både af besætningen og ikke mindst af familien der gik hjemme, i perioden 1900 til 1910 forliste der 81 skibe fra byen.

År 1900 = 10 skibe	År 1904 = 8 skibe	År 1908 = 7 skibe
År 1901 = 6 skibe	År 1905 = 6 skibe	År 1909 = 7 skibe
År 1902 = 4 skibe	År 1906 = 9 skibe	År 1910 = 5 skibe
År 1903 = 14 skibe	År 1907 = 5 skibe	

4722650

Skibene

Der blev i alt bygget 10 skibe til hjemmeflåden i 1906, hvoraf de 8 var bygget i Marstal. Skonnert "Aron" blev bygget af L. J. Bager til A. K. Andersen, den var på 55 brt.

Skonnert " C. M. Petersen" bygget af Gorm Clausen til T. H. Lohse var på 65 brt.

Skonnert "Emanuel" var bygget af Gorm Clausen til Jens Clausen Schmidt og var på 58 brt.

Skonnert "Levi" blev bygget af Christen Ludvig Johansen til M. R. Mortensen og var på 64 brt.

Skonnert "Martha" bygget af Niels N. Hansen til C. Madsen, den var på 77 brt.

Skonnert "Zeus" bygget af L. J. Bager til M. S. Sørensen og var på 53 brt.

3 Mst Skonnert "Ofelia" blev bygget af Gorm Clausen til N. E. Schmidt og var på kun 77 brt.

3 Mst Skonnert "Olaf Petersen" bygget på Marstal Stålskibsbyggeri til H. M. Petersen var på 71 brt.

Foruden disse blev der købt følgende skibe til byen: 3 Mst Sk "Alta" nybygget i Stubbekøbing af Otto Hansen til O. H. Petersen og M. Albertsen, den målte 70 brt. Sk "Berta" bygget 1903 i Barth på 60 brt. Sk. "Christiane" bygget i Sverige 1898 på 50 brt. 3 Mst Sk "Kastor" nybygget i Stubbekøbing af Otto Hansen til A. C. Albertsen på 69 brt. Sk "Rigmor" bygget i Svendborg 1899 på 50 brt. Galease "Spica" bygget i Assens 1897 på 49 brt. 3 Mst Sk "T. H. Lohse" nybygget i Svendborg til TH. M. Lohse på 85 brt.

Følgende skibe blev solgt . Bkt "Amete" på 304 brt. Sk "Anna" på 49 brt. Sk "Christiane" på 100 brt. Sk "Cæsar" på 50 brt. Sk "Duen" på 35 brt. Jagten "Marie Sophie" på 36 brt. og 3 Mst Sk "Reform" på kun 41 brt.

Følgende skibe forliste. 3 Mst Brsk "Albert" på 144 brt. Sk "Anna" på 49 brt. Brsk "Anna" på 132 brt. Sk. "Christiane" på 100 brt. 3 Mst Brsk "Elna" på 143 brt. Brsk "Gertrud" på 160 brt. Sk "Marie" på 53 brt. Skbrg "Stella" på 204 brt. 3 Mst Sk "Union" på 167 brt.